

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 2030
Warszawa, 19 marca 2025 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

**- o zadośćuczynieniu ofiarom i rodzinom ofiar
przestępstw popełnionych na tle
narodowościowym, religijnym lub rasowym
w latach 1945-1946.**

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy posłankę Annę Marię Żukowską.

(-) Włodzimierz Czarzasty; (-) Jacek Czerniak; (-) Agnieszka Dziemianowicz-Bąk; (-) Krzysztof Gawkowski; (-) Daria Gosek-Popiołek; (-) Katarzyna Kotula; (-) Piotr Kowal; (-) Anita Kucharska-Dziedzic; (-) Marcin Kulasek; (-) Łukasz Litewka; (-) Wanda Nowicka; (-) Dorota Olko; (-) Arkadiusz Sikora; (-) Wiesław Szczepański; (-) Tadeusz Tomaszewski; (-) Tomasz Trela; (-) Katarzyna Ueberhan; (-) Joanna Wicha; (-) Anna Maria Żukowska.

USTAWA

z dnia ...

o zadośćuczynieniu ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945-1946

Art. 1. 1. Ustawa określa zasady zadośćuczynienia za przestępstwa popełnione w latach 1945-1946 na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym na skutek działań formacji lub organizacji, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2039), potwierdzone prawomocnie zakończonym śledztwem Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

2. Zadośćuczynienie, o którym mowa w ust. 1, przysługuje:

- 1) osobom, które doznały uszczerbku na zdrowiu,
 - 2) członkom rodzin osób, które poniosły śmierć
- w wyniku przestępstwa, o którym mowa w ust. 1, zwanym dalej „osobami uprawnionymi”.

3. Do członków rodzin osób, o których mowa w ust. 2 pkt 2, zalicza się ich:

- 1) małżonka,
- 2) dzieci własne oraz dzieci przysposobione,
- 3) rodziców oraz osoby przysposabiające.

4. Zadośćuczynienie, o którym mowa w ust. 1, polega na przyznaniu jednorazowego świadczenia pieniężnego, zwanego dalej „świadczeniem pieniężnym”.

Art. 2. 1. Świadczenie pieniężne przysługuje w wysokości 50 000 zł.

2. Prawo do świadczenia pieniężnego przysługujące osobie uprawnionej jest ściśle związane z jej osobą i niezbywalne. W przypadku śmierci osoby uprawnionej po złożeniu wniosku, o którym mowa w art. 3 ust. 1, prawo do świadczenia pieniężnego należy do spadku po tej osobie.

Art. 3. 1. Przyznanie świadczenia pieniężnego następuje na wniosek osoby uprawnionej, złożony organowi właściwemu w sprawie przyznania świadczenia pieniężnego w terminie 10 lat od dnia wejścia w życie ustawy lub 10 lat od zakończenia śledztwa, o którym mowa w art. 1 ust. 1, w zależności od tego, który z tych terminów jest późniejszy.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać:

- 1) w przypadku osoby uprawnionej, o której mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1 – imię lub imiona i nazwisko wnioskodawcy, datę i miejsce urodzenia, imiona rodziców, numer PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość, adres poczty elektronicznej, numer telefonu, numer rachunku płatniczego w kraju lub numer wydanego w kraju instrumentu płatniczego w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2024 r. poz. 30 i 1222, z 2025 r. poz. 146) oraz adres zamieszkania lub adres korespondencyjny;
- 2) w przypadku osoby uprawnionej, o której mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2 – dane wnioskodawcy, o których mowa w pkt 1, oraz imię lub imiona i nazwisko zmarłego, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2, datę i miejsce jego urodzenia oraz określenie stopnia pokrewieństwa lub powinowactwa łączącego wnioskodawcę ze zmarłym;
- 3) wskazanie okoliczności uzasadniających przyznanie świadczenia pieniężnego;
- 4) oświadczenie o zgodności z prawdą przedstawionych we wniosku informacji;
- 5) podpis wnioskodawcy.

3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 2 pkt 4, składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń. Wnioskodawca jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli o następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia wynikającej z art. 233 § 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

4. Roszczenie o przyznanie świadczenia pieniężnego wygasa w razie niezłożenia przez osobę uprawnioną wniosku w terminie, o którym mowa w ust. 1.

Art. 4. Organem właściwym w sprawie przyznania świadczenia pieniężnego jest Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Art. 5. 1. Przyznanie oraz odmowa przyznania świadczenia pieniężnego przez Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych następuje w drodze decyzji administracyjnej.

2. Przed wydaniem decyzji, o której mowa w ust. 1, Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych może zwrócić się do Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o przekazanie informacji o treści zgromadzonych przez Instytut dokumentów dotyczących okoliczności uzasadniających

przyznanie świadczenia pieniężnego, o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 3, oraz o przekazanie uwierzytelnionych kopii tych dokumentów.

3. Decyzja, o której mowa w ust. 1, jest ostateczna. Przepisu art. 127 § 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572) nie stosuje się.

4. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje skarga do sądu administracyjnego na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2024 r. poz. 935 i 1685).

5. Sąd administracyjny rozpatruje skargę, o której mowa w ust. 4, w terminie 30 dni od dnia jej otrzymania przez sąd.

Art. 6. Do postępowania o przyznanie świadczenia pieniężnego stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 7. 1. Wyплаты świadczenia pieniężnego dokonuje Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

2. Wyплаты dokonuje się wyłącznie w formie bezgotówkowej na wskazany we wniosku numer rachunku płatniczego w kraju lub numer wydanego w kraju instrumentu płatniczego w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych.

3. Wyплата świadczenia pieniężnego następuje z części budżetu państwa, której dysponentem jest Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Art. 8. Kwoty świadczenia pieniężnego nie wlicza się do dochodu, o którym mowa w:

- 1) art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 30 listopada 1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1774);
- 2) art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 323, 858, 1615 i 1871);
- 3) art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 i 1572).

Art. 9. W ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2039) w art. 4 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Przepisy ustawy stosuje się także do osób, które:

- 1) jako dzieci zostały odebrane rodzicom w celu poddania eksterminacji lub w celu przymusowego wynarodowienia;
- 2) na skutek działań formacji lub organizacji, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 5, doznały uszczerbku na zdrowiu lub poniosły śmierć w wyniku przestępstwa popełnionego na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym potwierdzonego prawomocnie zakończonym śledztwem Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.”.

Art. 10. W ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 163) w art. 21 w ust. 1 w pkt 160 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 161 w brzmieniu:

„161) świadczenia pieniężne otrzymane na podstawie ustawy z dnia ... o zadośćuczynieniu ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945-1946 (Dz. U. z ... r., poz. ...).”.

Art. 11. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Projekt ustawy dotyczy określenia zasad zadośćuczynienia za przestępstwa popełnione w latach 1945-1946 na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym na skutek działań oddziałów zbrojnego podziemia oraz przyznania ofiarom tych przestępstw statusu równoznacznego z ofiarą represji okresu powojennego. Zadośćuczynienie, polegające na przyznaniu jednorazowego świadczenia pieniężnego, przysługiwać będzie osobom, które w wyniku wskazanych wyżej przestępstw doznały uszczerbku na zdrowiu, oraz członkom rodzin osób, które na ich skutek straciły życie. Możliwość ubiegania się o zadośćuczynienie zależna będzie od potwierdzenia takiego charakteru przestępstwa prawomocnie zakończonym śledztwem Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Rzeczpospolita Polska licznymi aktami prawnymi uznaje zasługi i przyjmuje na siebie odpowiedzialność za działalność podziemnych formacji wojskowych i organizacji niepodległościowych w okresie po wkroczeniu do Polski armii ZSRR. W związku z tym Państwo Polskie, realizując zasadę sprawiedliwości społecznej, powinno także naprawić szkody wyrządzone cywilnym osobom postronnym, które ucierpiały w wyniku niesłusznych działań niektórych oddziałów i ich dowódców.

Na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego odszkodowania wypłacone zostały także rodzinom żołnierzy oddziałów zbrojnego podziemia, którzy popełnili potwierdzoną prawomocnym postanowieniem prokuratorskim. Między innymi wyrokiem Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie (sygn. akt ŻOU n 293/95 z dnia 4 czerwca 1996 r.) przyznano odszkodowanie i zadośćuczynienie rodzinie Romualda Rajsa. Romuald Rajs, pseudonim „Bury”, w 1946 roku był dowódcą oddziału Pogotowia Akcji Specjalnej – Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (PAS NZW). Oddział ten w 1946 roku na terenie byłego powiatu Bielsk Podlaski dokonał szeregu zbrodni na ludności przynależącej do białoruskiej grupy narodowościowej o wyznaniu prawosławnym. IPN w ustaleniach śledztwa S 28/02/Zi z 2005 roku stwierdził, że działania oddziału Romualda Rajsa „Burego” spełniają znamiona ludobójstwa.

Za wzór dla projektowanych rozwiązań przyjęto przepisy ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989. W szczególności słuszne wydaje się wykorzystanie określonych w tej ustawie zasad przyznawania

zadośćuczynienia w postaci świadczenia pieniężnego określonym członkom rodzin osób zmarłych, kwoty świadczenia oraz powierzenia wykonania zadań – przyznania lub odmowy i wypłaty świadczenia pieniężnego – Szefowi Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. Kwota świadczenia pieniężnego byłaby wolna od podatku dochodowego od osób fizycznych i nie byłaby uwzględniana podczas obliczania dochodu na podstawie przepisów ustaw z dnia 30 listopada 1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych, z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych oraz z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

W projekcie ustawy zdecydowano się również na – podobnie jak w projektach z VI (druk nr 813) i VII (druk nr 180) kadencji Sejmu – przyznanie uprawnień kombatanckich osobom, które w wyniku działania formacji niepodległościowych poniosły śmierć lub doznały uszczerbku na zdrowiu z przyczyn narodowościowych, religijnych lub rasowych, na zasadach dotyczących osób, które podlegały represjom wojennym i okresu powojennego, w szczególności osób, które jako dzieci zostały odebrane rodzicom w celu poddania eksterminacji lub w celu przymusowego wynarodowienia.

Podstawowym skutkiem społecznym uchwalenia ustawy będą usunięcie stanu bezprawności i wzrost poczucia sprawiedliwości społecznej. Nie jest możliwe precyzyjne określenie liczby osób, które obejmą projektowane przepisy. Ze względu na określone w projekcie kryteria uprawniające do zadośćuczynienia, wyniki śledztw IPN i znaczny upływ czasu, można szacować, że liczba możliwych wniosków nie przekroczy 100. Bardzo niewielka będzie także liczba osób, które będą mogły korzystać z uprawnień kombatanckich. Skutki finansowe wypłaty zadośćuczynień nie przekroczą dla budżetu państwa kwoty 5 mln zł.

Przepisy zawarte w projekcie ustawy nie mają bezpośredniego wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców. Nie określają także zasad podejmowania, wykonywania oraz zakończenia działalności gospodarczej.

W ocenie projektodawcy przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. z 2002 r. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597) i w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Projekt nie wymaga przedłożenia właściwym instytucjom i organom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt nie zawiera przepisów regulacyjnych lub przepisów określających wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. z 2023 r. poz. 334).

DEKLAROWANE SKUTKI REGULACJI (DSR)

projektu ustawy

Informacja o projekcie

a) Tytuł projektu:

Ustawa o zadośćuczynieniu ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945-1946

b) Przedstawiciel wnioskodawcy:

Daria Gosek-Popiołek

I. Część wstępna

[1] Zwięzły opis zidentyfikowanego problemu i proponowanych rozwiązań.

Projekt ustawy dotyczy problemu braku zadośćuczynienia dla ofiar oraz rodzin ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945-1946. W tym okresie, w wyniku działań niektórych oddziałów zbrojnego podziemia, doszło do licznych zbrodni na ludności cywilnej. Ofiary tych zdarzeń nie zostały dotąd objęte systemowym wsparciem prawnym ani finansowym, mimo że inne grupy represjonowane po II wojnie światowej uzyskały różne formy rekompensaty. Skala problemu jest trudna do precyzyjnego określenia, jednak zgodnie z ustaleniami Instytutu Pamięci Narodowej (IPN) i historycznymi dokumentami, niektóre zbrodnie – jak np. działania oddziału Romualda
--

Rajsa „Burego” – miały charakter ludobójczy. Śledztwa prowadzone przez IPN, np. śledztwo S 28/02/Zi z 2005 r., które uznało działania oddziału „Burego” za spełniające znamiona ludobójstwa.

Projekt ustawy przewiduje przyznanie jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 50 000 zł osobom, które doznały uszczerbku na zdrowiu, oraz członkom rodzin (małżonkowie, rodzice, dzieci) osób, które poniosły śmierć w wyniku przestępstw na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym popełnionych w latach 1945-1946. Warunkiem przyznania świadczenia jest potwierdzenie danego przypadku prawomocnie zakończonym śledztwem IPN.

Kluczowe aby proces składania wniosków był prosty i przejrzysty i nie powodował trudności potencjalnym beneficjentom świadczenia. Zgodnie z projektem wnioski będą składane do Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. Termin na złożenie wniosku wynosi 10 lat od wejścia w życie ustawy lub 10 lat od zakończenia stosownego śledztwa IPN. Świadczenie nie będzie podlegało opodatkowaniu ani wliczało się do dochodu przy ustalaniu prawa do świadczeń społecznych.

Ponadto projekt ustawy rozszerza katalog osób objętych ustawą o kombatantach i ofiarach represji wojennych, co zapewnia dodatkowe uprawnienia dla osób poszkodowanych.

Brak przyjęcia ustawy oznaczałby dalsze utrzymywanie stanu niesprawiedliwości społecznej i prawnej. Ofiary oraz ich rodziny pozostaną bez rekompensaty, mimo że inne grupy poszkodowane w podobnych okolicznościach otrzymały wsparcie finansowe i prawne. Oznaczałoby to również dalsze ignorowanie ustaleń IPN oraz orzeczeń sądowych, które uznały niektóre z tych zbrodni za ludobójstwo. Brak projektowanych rozwiązań to dalsza nierówność w traktowaniu różnych grup ofiar represji powojennych.

Podtrzymanie poczucia niesprawiedliwości wśród rodzin ofiar oraz brak realnej reakcji państwa na udokumentowane przypadki poważnych naruszeń praw człowieka.

Projekt ustawy ma więc na celu nie tylko naprawienie historycznych krzywd, ale także wzrost poczucia sprawiedliwości społecznej oraz usunięcie istniejącej luki w systemie prawnym. W ocenie projektodawców liczba potencjalnych wnioskodawców o świadczenie nie przekroczy 100 osób, a całkowity koszt dla budżetu państwa szacowany jest na nie więcej niż 5 mln zł.

[2] Czy były rozważane rozwiązania alternatywne?

- Tak
- Nie

Nie rozważano rozwiązań alternatywnych, ponieważ projektowana ustawa jest bezpośrednią odpowiedzią na brak systemowego mechanizmu zadośćuczynienia dla ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym i rasowym w latach 1945-1946. Dotychczasowe regulacje prawne nie obejmowały tej grupy osób, a istniejące przepisy dotyczące kombatantów i ofiar represji wojennych nie odnosiły się do problematyki zawartej w ustawie.

Projekt ustawy został opracowany na wzór wcześniejszych regulacji dotyczących rekompensat dla innych grup poszkodowanych przez działania wojenne i represyjne (np. ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989).

Ponadto brak rozważenia alternatyw wynika z jednoznacznego celu regulacji, jakim jest zapewnienie rekompensaty w formie świadczenia pieniężnego dla osób dotkniętych konkretnymi wydarzeniami historycznymi. Inne rozwiązania, np. włączenie tej grupy do istniejących programów wsparcia, mogłyby prowadzić do niespójności prawnej i trudności w precyzyjnym określeniu beneficjentów. Projektodawcy uznali, że przyjęcie projektowanej ustawy jest najbardziej przejrzystą i skuteczną metodą rozwiązania problemu.

II. Wymogi określone w art. 34 ust. 2 pkt 3–5 regulaminu Sejmu

[3] Jakie są przewidywane skutki prawne projektowanych rozwiązań?

1. Obecnie brak jest w polskim systemie prawnym przepisów zapewniających zadośćuczynienie ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym przez formacje zbrojnego podziemia w latach 1945-1946. Ofiary te nie zostały objęte mechanizmami odszkodowawczymi ani uznane za osoby represjonowane.

Projektowana ustawa wprowadza:

- a) nową podstawę prawną do przyznawania jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 50 000 zł,
- b) prosty tryb postępowania administracyjnego, w którym organem decyzyjnym jest Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych,
- c) możliwość uzyskania statusu osoby represjonowanej przez rozszerzenie przepisów ustawy o kombatantach.

2. Projekt bazuje na rozwiązaniach przyjętych w ustawie z 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych, co zapewnia spójność systemową i terminologiczną. Mechanizm administracyjny oraz kryteria przyznawania świadczenia są analogiczne.

3. Projekt realizuje konstytucyjne zasady:

- a) sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP),
- b) poszanowania i ochrony godności człowieka (art. 30 Konstytucji RP),
- c) równości wobec prawa i zakazu dyskryminacji (art. 32 Konstytucji RP). Nie narusza wolności ani praw jednostki, a przeciwnie – wzmacnia standard ochrony praw człowieka.

4. Projekt nie narusza prawa międzynarodowego ani unijnego. Nie podlega procedurze notyfikacyjnej UE, nie dotyczy pomocy publicznej, ani przepisów technicznych. Wpisuje się w realizację międzynarodowych standardów ochrony ofiar zbrodni i naruszeń praw człowieka.

5. Przewidziano 30-dniowe *vacatio legis*, co jest standardowym i rozsądnym terminem, pozwalającym organom administracji na przygotowanie się do wdrożenia nowych zadań i procedur.
6. Projekt przewiduje 10-letni termin na złożenie wniosku o świadczenie, liczony od wejścia w życie ustawy lub zakończenia stosownego śledztwa IPN – co gwarantuje uprawnionym realną możliwość skorzystania z ustawy.

[4] Jakie są przewidywane skutki społeczne projektowanych rozwiązań?

Projekt skierowany jest bezpośrednio do osób, które doznały uszczerbku na zdrowiu w wyniku przestępstw popełnionych w latach 1945-1946 na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym, a także do członków rodzin osób, które poniosły śmierć w wyniku tych zdarzeń, obejmując małżonków, dzieci oraz rodziców zmarłych ofiar. Pośrednio, projekt będzie miał wpływ również na społeczności lokalne, ze szczególnym uwzględnieniem mniejszości narodowych i religijnych dotkniętych wspomnianymi wydarzeniami oraz na organizacje zajmujące się ochroną praw człowieka i pielęgnowaniem pamięci historycznej.

Szacuje się, że liczba osób uprawnionych do ubiegania się o świadczenia wynikające z projektu nie przekroczy 100 osób. Jednocześnie przewiduje się, że jedynie niewielka liczba osób nabędzie nowe uprawnienia o charakterze kombatanckim.

Projekt będzie miał istotny pozytywny wpływ społeczny, obejmujący przede wszystkim przywrócenie historycznej sprawiedliwości oraz symboliczne uznanie krzywd, których doświadczyły ofiary i ich rodziny. W efekcie przewidywany jest wzrost poczucia sprawiedliwości społecznej zarówno wśród osób bezpośrednio poszkodowanych, jak i całego społeczeństwa. Realizacja projektu ma również potencjał do umocnienia zaufania obywateli do państwa, które występuje w roli gwaranta praw człowieka oraz zasad praworządności, a także do wzmocnienia spójności społecznej poprzez zapewnienie równego traktowania różnych grup ofiar represji z okresu powojennego. Ważnym aspektem projektu będzie także symboliczne zrównanie statusu osób represjonowanych z innymi grupami już uznanymi za ofiary okresu wojennego i powojennego.

[5] Jakie są przewidywane skutki gospodarcze projektowanych rozwiązań?

Projekt ustawy nie wywiera istotnego wpływu na gospodarkę, w tym na działalność przedsiębiorców, sytuację konsumentów czy rynek pracy. Nie przewiduje się żadnych skutków gospodarczych dla mikro, małych ani średnich przedsiębiorstw.

Bezpośredni wpływ ustawy dotyczy sektora finansów publicznych, w szczególności Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, który zostanie zobowiązany do realizacji procesu wypłacania świadczeń pieniężnych przewidzianych w projekcie. Pośredni wpływ projektu obejmuje osoby uprawnione

do jednorazowego świadczenia, których liczba została ograniczona do nie więcej niż 100 osób ze względu na szczególne uwarunkowania historyczne oraz wymogi formalne wynikające z prowadzonych przez IPN śledztw. Tym samym, krąg beneficjentów projektu jest wyraźnie ograniczony i zamknięty.

Dla sektora publicznego główną konsekwencją będzie konieczność obsługi administracyjnej procedur związanych z przyznaniem i wypłatą świadczeń. Ustawa nie wpłynie jednak na rynek pracy, produktywność gospodarki, poziom innowacyjności, inwestycje czy inflację. Ponadto projekt nie wprowadza nowych obowiązków ani obciążeń administracyjnych dla przedsiębiorców.

[6] Jakie są przewidywane skutki finansowe projektowanych rozwiązań, w szczególności wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego?

Podmioty, na które wpływa projekt (w tym sektor finansów publicznych):

Projekt wpływa bezpośrednio na budżet państwa, a dokładnie na Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, który będzie realizował wypłaty świadczeń. Projekt nie ma wpływu na budżety jednostek samorządu terytorialnego ani inne jednostki sektora finansów publicznych.

Liczebność grupy wskazanych podmiotów:

- a) Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych – jako jedyny organ wykonujący zadania wynikające z ustawy.
- b) Liczba beneficjentów uprawnionych do otrzymania świadczenia oszacowana została na maksymalnie 100 osób.

Wpływ projektu na wskazane podmioty (także niemierzalny):

- a) Dla Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych projekt oznacza konieczność:
 - o prowadzenia postępowań administracyjnych,
 - o weryfikacji wniosków,
 - o realizacji wypłat świadczeń.
- b) Projekt nie powoduje żadnych zmian w zakresie zadań ani dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego.
- c) W ujęciu niemierzalnym projekt przyczynia się do wzmocnienia roli państwa jako gwaranta sprawiedliwości i praw człowieka.

Kwotowy wpływ na dochody i wydatki (w mln zł):

- a) Wydatki budżetu państwa: maksymalnie 5 mln zł (100 świadczeń po 50 000 zł),
- b) Źródło finansowania: część budżetu państwa, której dysponentem jest Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych,
- c) Brak wpływu na dochody budżetu państwa – projekt nie przewiduje żadnych opłat, podatków ani wpływów,

- d) Brak wpływu na budżety jednostek samorządu terytorialnego – projekt nie nakłada na nie żadnych obowiązków ani kosztów.

Źródła danych, metodyka i założenia:

- a) Założenie maksymalnej liczby uprawnionych: 100 osób,
- b) Kwota świadczenia: 50 000 zł na osobę,
- c) Dane o skali zjawiska i liczbie potencjalnych wnioskodawców oparto na ustaleniach IPN i analizach historycznych zawartych w uzasadnieniu projektu ustawy.

W kontekście skutków finansowych, szacowane wydatki społeczne związane z realizacją projektu nie powinny przekroczyć łącznie 5 mln zł, przy założeniu jednorazowego świadczenia w wysokości 50 000 zł dla każdej osoby uprawnionej.

Do przygotowania powyższych szacunków wykorzystano dane Instytutu Pamięi Narodowej, w tym wyniki prowadzonych śledztw (m.in. sprawa S 28/02/Zi z 2005 roku dotycząca zbrodni oddziału „Burego”), a także opinie historyków i ekspertów specjalizujących się w badaniu represji powojennych. Przyjęto przy tym założenie o ograniczonej liczbie osób kwalifikujących się do uczestnictwa w projekcie, wynoszącej maksymalnie 100 wnioskodawców.

[7] Wykaz źródeł finansowania, jeśli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt ustawy generuje wydatki budżetu państwa związane z wypłatą świadczeń pieniężnych dla osób uprawnionych. Wydatki związane z realizacją ustawy będą finansowane ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. Nie przewiduje się konieczności tworzenia nowych funduszy ani zmiany w zakresie dochodów budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Projekt nie wymaga również udziału innych jednostek sektora finansów publicznych.

Kwotowe szacunki:

- a) Maksymalny koszt realizacji ustawy wyniesie 5 mln zł (przy założeniu maksymalnej liczby 100 świadczeń po 50 000 zł).
- b) Koszty te mają charakter jednorazowy i nie będą generowały trwałego obciążenia budżetu państwa w kolejnych latach.

Źródła danych, metodyka i założenia:

- a) Przyjęto założenie maksymalnej liczby wniosków – 100.
- b) Kwota świadczenia ustalona na poziomie 50 000 zł.
- c) Dane oparto na informacjach z uzasadnienia projektu oraz analizach IPN dotyczących liczby możliwych beneficjentów.

[8] Czy projekt ustawy podlega procedurze notyfikacyjnej?

➤ **Nie**

Tak, ponieważ:

- określa plan przyznania lub zmiany pomocy państwa (art. 108 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej);
- zawiera przepisy techniczne (dyrektywa (UE) 1535/2015);
- dotyczy dziedziny podlegającej kompetencji Europejskiego Banku Centralnego (art. 127 ust. 4 tiret drugie TfUE);
- ma zastosowanie do usług świadczonych przez usługodawców (dyrektywa 2006/123/WE);
- dotyczy innych niż wymienione wyżej dziedzin objętych procedurą notyfikacyjną.

III. Wymogi określone w art. 34 ust. 2a i 2b regulaminu Sejmu

[9] Czy projekt ustawy zawiera przepisy określające zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

➤ **Nie**

➤ Tak

Projekt ustawy nie zawiera przepisów określających zasad podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej w rozumieniu art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu.

Projekt dotyczy wyłącznie uregulowania zasad przyznawania zadośćuczynienia dla ofiar i rodzin ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945–1946. Nie wprowadza żadnych regulacji wpływających na działalność gospodarczą ani nie nakłada obowiązków na przedsiębiorców.

[10] Czy wdrożenie projektowanych przepisów spowoduje obciążenia administracyjne mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

➤ **Nie**

➤ Tak

Wdrożenie projektowanych przepisów nie spowoduje obciążeń administracyjnych mikroprzedsiębiorców, małych ani średnich przedsiębiorców.

Projektowana ustawa dotyczy wyłącznie przyznawania świadczeń pieniężnych osobom fizycznym – ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw z lat 1945–1946 – i nie nakłada żadnych obowiązków na przedsiębiorców. Całość postępowania administracyjnego będzie realizowana przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, bez udziału sektora prywatnego.

[11] Czy projekt ustawy zawiera przepisy regulacyjne lub określa wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (art. 34 ust. 2b regulaminu Sejmu)?

- **Nie**
- Tak

RPW/36958/2025 – 1P

EZD RP KS
(GMS – WSU)
Data rejestracji: 2025 – 11 – 05
Data wpływu: 2025 – 11 – 05

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L.dz. SPS – III. 020. 59. 11. 202
Data wpływu 05. 11. 2025

Warszawa, 5 listopada 2025 r.

Anna-Maria Żukowska
Posłanka na Sejm RP
X kadencji

Szanowny Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Szanowny Panie Marszałku,

w nawiązaniu do pisma z dnia 24 kwietnia 2025 r. (SPS-III.020.59.10.2025) dotyczącego uzupełnienia uzasadnienia poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945-1946 (RPW/9671/2025) przekazuję poniżej uzupełnienie spełniające wymagania wynikające z art. 118 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 34 ust. 2 pkt 4 Regulaminu Sejmu.

Uzupełnienie uzasadnienia do projektu ustawy dotyczące skutków finansowych generowanych przez art. 8 i 10 poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945-1946 (RPW/9671/2025)

Projektowane przepisy wynikające z art. 8 i 10 nie obciążają sektora finansów publicznych. Ich celem jest zapewnienie, by jednorazowe świadczenie kompensacyjne pozostało neutralne zarówno przy ustalaniu dochodu w systemach pomocy społecznej, jak i w świetle podatku dochodowego.

Projektowany art. 8 określa, że świadczenie pieniężne przyznane na podstawie ustawy nie będzie wliczane do dochodu przy ustalaniu prawa do świadczeń społecznych na podstawie:

- ustawy z dnia 30 listopada 1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1774);

- ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 323, 858, 1615 i 1871);
- ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 i 1572).

W rezultacie osoby uprawnione do świadczenia przewidzianego ustawą zachowają prawo do korzystania z pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych czy instrumentów wsparcia mieszkaniowego, nawet jeśli jednorazowe świadczenie przekroczy progi dochodowe wynikające z powyższych ustaw. Wyłączenie to nie generuje żadnych nowych obciążeń dla sektora finansów publicznych. Ich celem jest wyłącznie zapewnienie, aby jednorazowe świadczenie pieniężne, mające charakter kompensacyjny, pozostało dla beneficjentów neutralne dochodowo i podatkowo. Przemawiają za tym argumenty dotyczące braku zmian stanu faktycznego beneficjentów, którzy już przed otrzymaniem świadczenia korzystali ze wskazanych świadczeń socjalnych. Przepis wynikający z art. 8 jedynie zapobiega ich utracie po przekroczeniu progów dochodowych. Rozwiązanie to jest neutralne systemowo i wydaje się być sprawiedliwe wobec beneficjentów świadczenia, którym ustawa ma naprawić historyczne krzywdy. Art. 8 zapewnia, by jednorazowe świadczenie kompensacyjne nie zniekształciło sytuacji dochodowej uprawnionych.

Projektowany art. 10 ustawy powoduje zwolnienie z podatku dochodowego od osób fizycznych otrzymanych świadczeń pieniężnych dodając je do katalogu zwolnień w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 163). Zwolnienie z podatku dochodowego świadczenia ma charakter kompensacyjny i zgodnie z art. 2 Konstytucji RP urzeczywistnia zasady sprawiedliwości społecznej, więc opodatkowanie świadczenia służącego naprawie szkód historycznych nie powinno mieć miejsca.

Przy założeniu maksymalnej liczby 100 świadczeń po 50000 zł każde oraz przy aktualnej stawce podatkowej (12% lub 32%), potencjalny ubytek dochodów budżetu państwa z tytułu podatku dochodowego nie przekroczy kwoty około 600 tys. zł. Biorąc pod uwagę jednorazowy charakter świadczenia oraz ograniczony krąg beneficjentów, zwolnienie to będzie miało marginalny wpływ na ogólną strukturę dochodów budżetu państwa. Zwolnienie przedmiotowe z podatku dochodowego świadczenia pieniężnego jest neutralne dla finansów publicznych oraz tożsame z innymi odszkodowaniami i zadośćuczynieniami, które ustawodawca określił w art. 21 ustawy o podatku dochodowym. Art. 10 utrwała powszechną w polskim prawie zasadę, że odszkodowania i zadośćuczynienia są wolne od podatku dochodowego.

Projekt ustawy wprowadza nowe obowiązki dla Urzędu ds. Kombatantów, lecz czynności te mieszczą się w bieżącej działalności urzędu, skala beneficjentów jest niewielka, więc nie będzie potrzeby przyznania dodatkowych nakładów finansowych i kadrowych w celach techniczno-administracyjnych. Żaden z tych przepisów nie powoduje skutków finansowych dla jednostek sektora finansów publicznych. Ich funkcją jest zagwarantowanie pełnej efektywności mechanizmu naprawczego oraz zapewnienie równego traktowania świadczeń kompensacyjnych w systemie podatkowym.

Anna-Maria Żukowska

Posłanka na Sejm RP

Warszawa, 4 kwietnia 2025 r.

BEOS-WPEiM-537/25

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. SPS-III.020.59.8.2025

Data wpływu 04.04.2025

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia

w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zadośćuczynieniu ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945-1946 (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Anna Maria Żukowska)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Proponowana ustawa reguluje zasady zadośćuczynienia (w postaci świadczenia pieniężnego) za przestępstwa popełnione w latach 1945-1946 na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym na skutek działań formacji lub organizacji, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego¹ (dalej: u.k.), które zostały potwierdzone prawomocnie zakończonym śledztwem Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (dalej: IPN) (art. 1 ust. 1 projektu).

W projektowanej ustawie określono w szczególności: podmioty uprawnione do otrzymania świadczenia (art. 1 ust. 2); wysokość i charakter świadczenia (art. 2); tryb przyznania świadczenia (art. 3-7) oraz zmiany w przepisach obowiązujących (art. 9-10).

Katalog podmiotów uprawnionych do otrzymania świadczenia będzie obejmował:

- 1) osoby, które doznały uszczerbku na zdrowiu;
- 2) członków rodzin (małżonka, dzieci własne oraz przysposobione, rodziców oraz osoby przysposobione) osób, które poniosły śmierć.

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2039, ze zm.

Wysokość jednorazowego świadczenia pieniężnego przyznawanego na mocy ustawy wyniesie 50 tys. zł. Prawo do świadczenia będzie niezbywalne, a w przypadku śmierci osoby uprawnionej wejdzie do spadku po tej osobie.

Przyznanie świadczenia nastąpi na wniosek osoby uprawnionej (zawierający m.in. określone dane osobowe), złożony w terminie 10 lat od dnia wejścia w życie proponowanej ustawy lub 10 lat od zakończenia śledztwa przez IPN, w zależności od tego, który z wymienionych terminów będzie późniejszy. Organem właściwym w sprawie przyznania świadczenia (w drodze decyzji administracyjnej) będzie Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych (dalej: Szef). Zgodnie z projektem od decyzji administracyjnej:

1) nie będzie przysługiwał środek zaskarżenia w postępowaniu administracyjnym w postaci odwołania;

2) będzie przysługiwała skarga do sądu administracyjnego (powinna ona zostać rozpatrzona w terminie 30 dni od dnia jej otrzymania przez sąd).

Do postępowania o przyznanie świadczenia będą miały zastosowanie przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego², chyba że proponowana ustawa stanowi inaczej.

Świadczenie będzie wypłacane przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, z części budżetu państwa, której dysponentem jest Szef.

Projekt zakłada także zmianę:

1) art. 4 ust. 2 u.k. (rozszerzającą zakres podmiotowy stosowania u.k. na osoby uprawnione do otrzymania świadczenia);

2) art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych³ (rozszerzającą katalog zwolnień podatkowych w odniesieniu do świadczeń otrzymanych na podstawie proponowanej ustawy).

Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Analiza przedmiotu proponowanej ustawy wymaga uwzględnienia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE⁴ (dalej: RODO).

RODO ustanawia przepisy o ochronie osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych oraz przepisy o swobodnym przepływie danych osobowych (art. 1 ust. 1 RODO). Akt ten ma zastosowanie do przetwarzania danych osobowych w sposób całkowicie lub częściowo

² Dz. U. z 2024 r. poz. 572.

³ Dz. U. z 2025 r. poz. 163, ze zm.

⁴ Dz. Urz. UE L 119 z 4.5.2016, s. 1, ze zm.

zautomatyzowany oraz do przetwarzania w sposób inny niż zautomatyzowany danych osobowych stanowiących część zbioru danych lub mających stanowić część zbioru danych (art. 2 ust. 1 RODO).

Zgodnie z RODO „dane osobowe” oznaczają wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej (osobie, której dane dotyczą); możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej (art. 4 pkt 1 RODO).

Pod pojęciem „przetwarzanie” należy rozumieć operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, taką jak zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie (art. 4 pkt 2 RODO).

3. Analiza przepisów projektu ustawy pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Artykuł 3 ust. 2 projektu dotyczy w szczególności przetwarzania danych osobowych w związku z przyznaniem świadczenia pieniężnego. Przepis ten wymaga oceny co do zgodności z RODO.

W art. 6 RODO wskazano podstawy przetwarzania danych osobowych w ogólności (z wyłączeniem danych wymienionych w art. 9). Zgodnie z wymienioną regulacją przetwarzanie jest zgodne z prawem wyłącznie w przypadkach, gdy (i w takim zakresie, w jakim) spełniony jest co najmniej jeden z określonych w tym przepisie warunków.

Oceniany art. 3 ust. 2 projektu przewiduje przetwarzanie następujących danych osobowych wnioskodawcy: imienia (imion) i nazwiska; numeru PESEL (numeru i serii dowodu potwierdzającego tożsamość, gdy nie nadano numeru PESEL); adresu poczty elektronicznej; numeru telefonu; numeru rachunku płatniczego; adresu zamieszkania (bądź adresu korespondencyjnego). Zgodnie z analizowanym przepisem organem właściwym w zakresie przyznania świadczenia pieniężnego (a zatem również przyjęcia i rozpatrzenia wniosku o jego wypłatę, zawierającego dane osobowe) będzie Szef.

Analiza art. 3 ust. 2 projektu prowadzi do wniosku, że proponowana regulacja spełnia kryteria przetwarzania danych osobowych określone w RODO.

W odniesieniu do przetwarzania przez organ właściwy danych osobowych jako podstawę przetwarzania należy wskazać art. 6 ust. 1 lit. e RODO, zgodnie

z którym przetwarzanie danych osobowych jest zgodne z prawem wówczas, gdy jest ono niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi. Ponadto, jak stanowi ust. 3 przywołanego przepisu, podstawa przetwarzania musi być określona w prawie Unii Europejskiej lub w prawie krajowym, zaś w odniesieniu do celu przetwarzania musi być niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi.

Należy uznać, że proponowane rozwiązania w zakresie, w którym dotyczą ochrony danych osobowych, nie są sprzeczne z przepisami RODO.

4. Konkluzje

Poselski projekt ustawy o zadośćuczynieniu ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945-1946 nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Autor:

Konrad Kuszel

ekspert ds. legislacji

w Biurze Ekspertyz

i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:

Wicedyrektor Biura Ekspertyz

i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik

/podpisano elektronicznie/

Warszawa, 4 kwietnia 2025 r.

BEOS-WPEiM-538/25

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. **SPS-III, Ods. 59.7. 2025**

Data wpływu **04.04.2025**

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia

w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o zadośćuczynieniu ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945-1946 (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Anna Maria Żukowska) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a ust. 1 regulaminu Sejmu

Proponowana ustawa reguluje zasady zadośćuczynienia (w postaci świadczenia pieniężnego) za przestępstwa popełnione w latach 1945-1946 na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym na skutek działań formacji lub organizacji, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego¹ (dalej: u.k.), które zostały potwierdzone prawomocnie zakończonym śledztwem Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (dalej: IPN) (art. 1 ust. 1 projektu).

W projektowanej ustawie określono w szczególności: podmioty uprawnione do otrzymania świadczenia (art. 1 ust. 2); wysokość i charakter świadczenia (art. 2); tryb przyznania świadczenia (art. 3-7) oraz zmiany w przepisach obowiązujących (art. 9-10).

Katalog podmiotów uprawnionych do otrzymania świadczenia będzie obejmował:

- 1) osoby, które doznały uszczerbku na zdrowiu;
- 2) członków rodzin (małżonka, dzieci własne oraz przysposobione, rodziców oraz osoby przysposobione) osób, które poniosły śmierć.

Wysokość jednorazowego świadczenia pieniężnego przyznawanego na mocy ustawy wyniesie 50 tys. zł. Prawo do świadczenia będzie niezbywalne, a w przypadku śmierci osoby uprawnionej wejdzie do spadku po tej osobie.

Przyznanie świadczenia nastąpi na wniosek osoby uprawnionej (zawierający m.in. określone dane osobowe), złożony w terminie 10 lat od dnia wejścia w życie proponowanej ustawy lub 10 lat od zakończenia śledztwa przez

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2039, ze zm.

IPN, w zależności od tego, który z wymienionych terminów będzie późniejszy. Organem właściwym w sprawie przyznania świadczenia (w drodze decyzji administracyjnej) będzie Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych (dalej: Szef). Zgodnie z projektem od decyzji administracyjnej:

1) nie będzie przysługiwał środek zaskarżenia w postępowaniu administracyjnym w postaci odwołania;

2) będzie przysługiwała skarga do sądu administracyjnego (powinna ona zostać rozpatrzona w terminie 30 dni od dnia jej otrzymania przez sąd).

Do postępowania o przyznanie świadczenia będą miały zastosowanie przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego², chyba że proponowana ustawa stanowi inaczej.

Świadczenie będzie wypłacane przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, z części budżetu państwa, której dysponentem jest Szef.

Projekt zakłada także zmianę: 1) art. 4 ust. 2 u.k. (rozszerzającą zakres podmiotowy stosowania u.k. na osoby uprawnione do otrzymania świadczenia); 2) art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych³ (rozszerzającą katalog zwolnień podatkowych w odniesieniu do świadczeń otrzymanych na podstawie proponowanej ustawy).

Projekt ustawy nie zawiera przepisów, które mają na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

Poselski projekt ustawy o zadośćuczynieniu ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945-1946 **nie stanowi projektu ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej** w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu.

Autor:

Konrad Kuszel

ekspert ds. legislacji

w Biurze Ekspertyz

i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:

Wicedyrektor Biura Ekspertyz

i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik

/podpisano elektronicznie/

² Dz. U. z 2024 r. poz. 572.

³ Dz. U. z 2025 r. poz. 163, ze zm.

PREZES
URZĘDU OCHRONY
DANYCH OSOBOWYCH
Miroslaw Wróblewski

Warszawa, 18-04-2025

DPNT.401.113.2025.WL.OJ

Pan
Dariusz Salamończyk
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu RP

ePUAP
/KSRP/SkrytkaESP

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z 31 marca 2025 r. znak SPS-III.020.59.6.2025, działając na podstawie art. 57 ust. 1 lit. c rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679¹ oraz art. 51 ustawy o ochronie danych osobowych², uprzejmie informuję, że do przedstawionego **poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o zadośćuczynieniu ofiarom i rodzinom ofiar przestępstw popełnionych na tle narodowościowym, religijnym lub rasowym w latach 1945-1946**, dalej: projekt, Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych zgłasza następujące uwagi.

I. Uwagi ogólne.

Jak wynika z uzasadnienia do projektu, jego celem jest określenie zasad zadośćuczynienia za przestępstwa popełnione w latach 1945-1946 na tle

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 4.5.2016, str. 1 ze zm.), dalej: rozporządzenie 2016/679.

² Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1781).

narodowościowym, religijnym lub rasowym na skutek działań oddziałów zbrojnego podziemia oraz przyznania ofiarom tych przestępstw statusu równoznacznego z ofiarami represji okresu powojennego. Jak wskazuje projektodawca, zadośćuczynienie ma polegać na przyznaniu jednorazowego świadczenia pieniężnego oraz przysługiwać będzie osobom, które w wyniku ww. przestępstw doznały uszczerbku na zdrowiu, oraz członkom rodzin osób, które na ich skutek straciły życie. Możliwość ubiegania się o zadośćuczynienie zgodnie z projektem ustawy zależna będzie od potwierdzenia takiego charakteru przestępstwa prawomocnie zakończonym śledztwem Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Jak wynika z analizowanych przepisów projektu, w związku z przyznawaniem osobom uprawnionym świadczeń pieniężnych przez Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych (dalej: USKiOR), będą przetwarzane dane osobowe podmiotów danych będących osobami fizycznymi różnych kategorii, w tym dane zwykłe, dane szczególnych kategorii (dane dotyczące zdrowia, dane ujawniające pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe) objęte ochroną na podstawie art. 9 ust. 1 rozporządzenia 2016/679³, dane dotyczące wyroków skazujących i czynów zabronionych chronione na podstawie art. 10 rozporządzenia 2016/679⁴, a także numer identyfikacyjny PESEL podlegający ochronie na podstawie i w warunkach określonych w art. 87 rozporządzenia 2016/679⁵. To oznacza, że ich przetwarzanie musi być nie tylko zgodne z zasadami ochrony danych

³ Zgodnie z art. 9 ust. 1 rozporządzenia 2016/679 zabrania się przetwarzania danych osobowych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych oraz przetwarzania danych genetycznych, danych biometrycznych w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej lub danych dotyczących zdrowia, seksualności lub orientacji seksualnej tej osoby.

⁴ Zgodnie z art. 10 rozporządzenia 2016/679 przetwarzania danych osobowych dotyczących wyroków skazujących oraz czynów zabronionych lub powiązanych środków bezpieczeństwa na podstawie art. 6 ust. 1 wolno dokonywać wyłącznie pod nadzorem władz publicznych lub jeżeli przetwarzanie jest dozwolone prawem Unii lub prawem państwa członkowskiego przewidującymi odpowiednie zabezpieczenia praw i wolności osób, których dane dotyczą. Wszelkie kompletne rejestry wyroków skazujących są prowadzone wyłącznie pod nadzorem władz publicznych.

⁵ Zgodnie z art. 87 rozporządzenia 2016/679 państwa członkowskie mogą określić szczególne warunki przetwarzania krajowego numeru identyfikacyjnego lub innego identyfikatora o zasięgu ogólnym. W takim przypadku krajowego numeru identyfikacyjnego lub innego identyfikatora o zasięgu ogólnym używa się wyłącznie z zachowaniem odpowiednich zabezpieczeń praw i wolności osoby, której dane dotyczą, które przewiduje niniejsze rozporządzenie.

osobowych ukształtowanymi w art. 5 rozporządzenia 2016/679⁶, ale i objęte testem prywatności wraz z oceną skutków dla ochrony danych (art. 25⁷ i 35 ust. 1⁸ rozporządzenia 2016/679). W szczególności wnikliwej analizy wymaga pozyskiwanie przez Szefa USKiOR sensytywnych danych (art. 9 ust. 1 i art. 10 rozporządzenia 2016/679) osób fizycznych dla projektowanych zadań. Test prywatności ułatwiłby projektodawcy przeprowadzenie analizy ryzyk dla praw i wolności osób, których dane osobowe będą przetwarzane, jak również zweryfikowanie niezbędności wprowadzenia określonych rozwiązań i oceny zakresu niezbędnych danych tak, by stworzyć regulacje odpowiadające standardom ochrony wynikającym z przepisów rozporządzenia 2016/679 oraz zagwarantowanie w przepisach odpowiednich zabezpieczeń praw i wolności dla realizacji obowiązków wynikających z projektowanych przepisów.

II. Uwagi szczegółowe.

⁶ Zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia 2016/679 dane osobowe muszą być: a) przetwarzane zgodnie z prawem, rzetelnie i w sposób przejrzysty dla osoby, której dane dotyczą ("zgodność z prawem, rzetelność i przejrzystość"); b) zbierane w konkretnych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach i nieprzetwarzane dalej w sposób niezgodny z tymi celami; dalsze przetwarzanie do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych nie jest uznawane w myśl art. 89 ust. 1 za niezgodne z pierwotnymi celami ("ograniczenie celu"); c) adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane ("minimalizacja danych"); d) prawidłowe i w razie potrzeby uaktualniane; należy podjąć wszelkie rozsądne działania, aby dane osobowe, które są nieprawidłowe w świetle celów ich przetwarzania, zostały niezwłocznie usunięte lub sprostowane ("prawidłowość"); e) przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dane dotyczą, przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane; dane osobowe można przechowywać przez okres dłuższy, o ile będą one przetwarzane wyłącznie do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych na mocy art. 89 ust. 1, z zastrzeżeniem że wdrożone zostaną odpowiednie środki techniczne i organizacyjne wymagane na mocy niniejszego rozporządzenia w celu ochrony praw i wolności osób, których dane dotyczą ("ograniczenie przechowywania"); f) przetwarzane w sposób zapewniający odpowiednie bezpieczeństwo danych osobowych, w tym ochronę przed niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem oraz przypadkową utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, za pomocą odpowiednich środków technicznych lub organizacyjnych ("integralność i poufność"). Zgodnie z art. 5 ust. 2 rozporządzenia 2016/679 Administrator jest odpowiedzialny za przestrzeganie przepisów ust. 1 i musi być w stanie wykazać ich przestrzeganie ("rozliczalność").

⁷ Ust. 1 Uwzględniając stan wiedzy technicznej, koszt wdrażania oraz charakter, zakres, kontekst i cele przetwarzania oraz ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych o różnym prawdopodobieństwie wystąpienia i wadze wynikające z przetwarzania, administrator - zarówno przy określaniu sposobów przetwarzania, jak i w czasie samego przetwarzania - wdraża odpowiednie środki techniczne i organizacyjne, takie jak pseudonimizacja, zaprojektowane w celu skutecznej realizacji zasad ochrony danych, takich jak minimalizacja danych, oraz w celu nadania przetwarzaniu niezbędnych zabezpieczeń, tak by spełnić wymogi niniejszego rozporządzenia oraz chronić prawa osób, których dane dotyczą.

2. Administrator wdraża odpowiednie środki techniczne i organizacyjne, aby domyślnie przetwarzane były wyłącznie te dane osobowe, które są niezbędne dla osiągnięcia każdego konkretnego celu przetwarzania. Obowiązek ten odnosi się do ilości zbieranych danych osobowych, zakresu ich przetwarzania, okresu ich przechowywania oraz ich dostępności. W szczególności środki te zapewniają, by domyślnie dane osobowe nie były udostępniane bez interwencji danej osoby nieokreślonej liczbie osób fizycznych. 3. Wywiązywanie się z obowiązków, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, można wykazać między innymi poprzez wprowadzenie zatwierdzonego mechanizmu certyfikacji określonego w art. 42.

⁸ Jeżeli dany rodzaj przetwarzania - w szczególności z użyciem nowych technologii - ze względu na swój charakter, zakres, kontekst i cele z dużym prawdopodobieństwem może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, administrator przed rozpoczęciem przetwarzania dokonuje oceny skutków planowanych operacji przetwarzania dla ochrony danych osobowych. Dla podobnych operacji przetwarzania danych wiążących się z podobnym wysokim ryzykiem można przeprowadzić połączoną ocenę.

W projektowanym **art. 3 ust. 2 pkt 1** określono jakie dane osoby uprawnionej powinien zawierać wniosek składany do Szefa USKiOR celem uzyskania świadczeń pieniężnych. Zgodnie z ww. przepisem określono, że wniosek ten ma zawierać: „imię lub imiona i nazwisko wnioskodawcy, datę i miejsce urodzenia, imiona rodziców, numer PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL - numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość, adres poczty elektronicznej, numer telefonu, numer rachunku płatniczego w kraju lub numer wydanego w kraju instrumentu płatniczego w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2024 r. poz. 30 i 1222, z 2025 r. poz. 146) oraz adres zamieszkania lub adres korespondencyjny.”.

Wzgląd na wynikające z przepisów rozporządzenia 2016/679 zasady dotyczące przetwarzania danych osobowych: zasadę minimalizacji danych (art. 5 ust. 1 lit. c) i zasadę ograniczenia celu (art. 5 ust. 1 lit. b) przemawia za odstąpieniem od przetwarzania części z ww. danych osobowych, a mianowicie: imion rodziców. Brak jest niezbędności wykorzystywania wskazanych danych osobowych dla realizacji celu związanego z postępowaniem prowadzonym przez Szefa USKiOR, a zwłaszcza w sytuacji, gdy dla jednoznacznej identyfikacji osoby uprawnionej przetwarzany będzie jej numer PESEL (ewentualnie data urodzenia).

W świetle powyższych zasad wątpliwości budzi również pozyskiwanie danych w postaci „miejsca urodzenia” osoby uprawnionej, dla jednoznacznej identyfikacji takiej osoby wystarczająca wydaje się być „data” urodzenia.

Uzasadnionym jest zatem rozważenie dokonania weryfikacji art. 3 ust. 2 pkt 1 projektu poprzez ograniczenie zakresu pozyskiwanych ww. danych osobowych

Pragnę podkreślić, że uwagi organu nadzorczego przedstawiane w toku prac legislacyjnych mają charakter eksperckich wskazówek dla projektodawcy, który podejmuje decyzję co do ostatecznego kształtu przyjmowanych przepisów i odpowiada za zapewnienie ich zgodności z przepisami o ochronie danych osobowych.

Wyraża nadzieję, że uwzględnienie wyrażonych wskazówek będzie pomocne w tym procesie i przyczyni się do podwyższenia poziomu ochrony danych osobowych w projektowanych przepisach.

Łączę wyrazy szacunku,

Mirosław Wróblewski
Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych

/ - dokument w postaci elektronicznej podpisany
kwalifikowanym podpisem elektronicznym/